

Blogi: Brasilian talouskriisi olympialaisten alla

20.7.2016 11:05 • BLOGI •

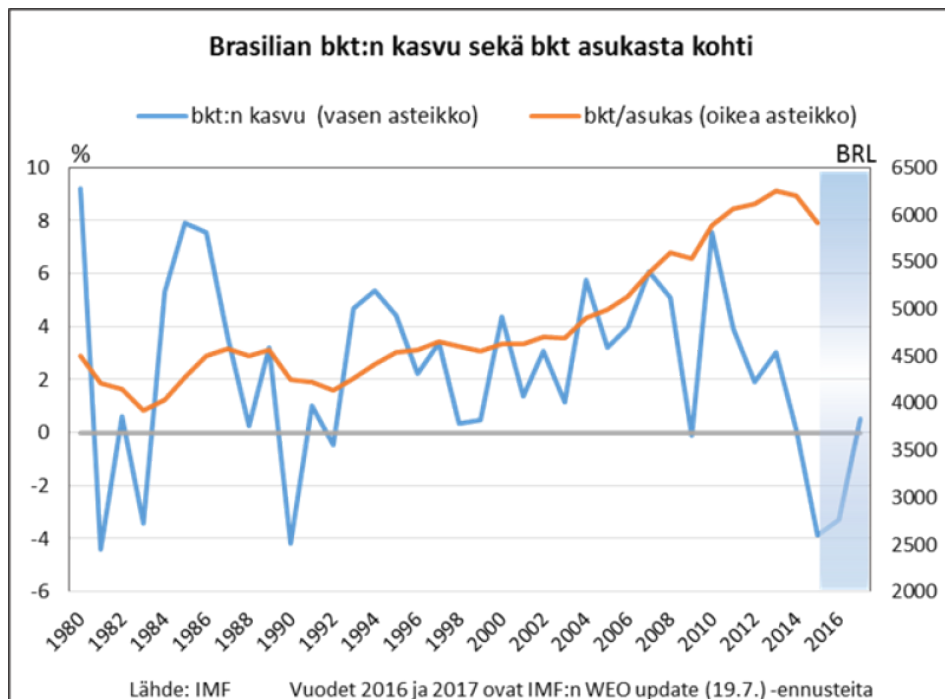

KIRJOITTAJA

Seija Parviainen

Vanhempi ekonomisti

Brasilian nousu kehittyvien talouksien kärkijoukkoon 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä perustui pitkälti öljyn ja muiden raaka-ainehintojen nousuun sekä Kiinan kyltymättömään kysyntään. Nousun vuosina miljoonat brasilialaiset pääsivät pois köyhyydestä. Onni kääntyi vuoden 2014 aikana ja Brasilian talous koki vakavan romahduksen. Bkt supistui viime vuonna melkein 4 prosenttia ja IMF:n tuore ennuste tälle vuodelle on lähes yhtä synkkä. Työttömyysaste on noussut noin 9 prosenttiin eli Suomen mittoihin. Tilannetta ovat pahentaneet sisäpoliittiset skandaalit, jotka ovat lamauttaneet päätöksentekoa.

Brasilia kuuluu maailman suurimpien öljyntuottajien joukkoon, ja öljyteollisuuden osuus maan bkt:sta on reilusti yli kymmenyksen. Öljyn hinnan lasku on koetellut etenkin julkista taloutta. Öljytulot ovat Brasiliassa tärkeä osa julkisten menojen rahoitusta, kun verotuksen ongelmana on järjestelmän monimutkaisuus ja tehottomuus. Merkittävä tulolähde on etenkin valtioenemmistöinen maailman suurimpiin kuuluva öljy-yhtiö Petrobras, joka on nyt ongelmissa paitsi alhaisen öljyn hinnan, myös korrupatio-skandaalin vuoksi.

Brasilia on maailman suurimpia öljyn kuluttajia sekä öljyn nettotuojia. Viime vuosina on korostettu pyrkimystä lisätä vesivoiman määrää. Tavoitteena on sekä vähentää talouden öljyriippuvuutta että varautua hiilidioksidipäästöjen vähentämiseen. Brasilia lupasi Pariisin ilmastokokouksen alla leikata päästöjä 43 prosenttia vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasoon verrattuna. Nyt ilmastotavoitteet ja vesivoimahankkeet ovat kuitenkin jääneet talouskriisin jalkoihin.

Julkisen talouden alijäämä syventyi viime vuonna yli 10 prosenttiin suhteessa bkt:hen. Myös perusjäämä muuttui negatiiviseksi ja valtion velka kasvoi nopeasti. Ensi vuonna velkaantumisasasteen ennustetaan ylittävän 80 prosenttia suhteessa bkt:hen. Hallitus on esittänyt julkisten menojen jäädyttämistä reaalisesti jopa pariksi vuosikymmeneksi. Se kuulostaa poliittisesti haastavalta, sillä kesäkuussa 2013 alkoi pienistä korotuksista bussilippujen hintoihin mielenosoitusten ja levottomuuksien aalto, joka levisi ympäri maata.

Brasiliassa on kokemusta tuhansien prosenttien hyperinflaatiosta, minkä rinnalla noin kymmenen prosentin inflaatio voi tuntua lähes normaalilta. Keskuspankin inflaatiotavoite on 4½ %, minkä lisäksi on tavoitteelliset ylä- ja alarajat. Inflaatio pysyttelikin vuosien ajan rajojen sisällä, mutta viime vuosina hintojen nousua ovat kiihdyttäneet hallinnollisten hintojen korotukset sekä epäedullisista sääoloista johtunut ruoan kallistuminen. Keskuspankin ohjauskorko Selic on ollut nykyisellä 14,25 prosentin tasolla jo vuoden ajan. Keskuspankki ennustaa inflaation jäävän tänä vuonna keskimäärin merkittävästi viime vuotta alemmalle tasolle ja lähestyvän ensi vuonna jo tavoitetasoa, mikä voisi luoda mahdollisuuksia rahapolitiikan keventämiseen. Osittain inflaation rauhoittumista selittää kysynnän heikkous sekä finanssipolitiikan kiristyminen, mutta myös viime vuoden alkupuolella toteutettujen hallinnollisten hintojen korotusten poistuminen vuosi-inflaatiosta.

Realin devalvoituminen parin viime vuoden aikana on helpottanut Brasilian vientisektorin asemaa ja vaihtotaseen alijäämä on pienentynyt. IMF ennustaa Brasilian bkt:n kääntyvän ensi vuonna hienoiseen kasvuun. Koska viennin osuus maan taloudessa on kuitenkin pieni, ei se yksin riitä nostamaan maata takaisin entisenlaiselle kasvuralle. Sen sijaan öljyteollisuuden piristyminen olisi iso asia, sillä merkittävä osa maan investoineista tehdään öljyteollisuudessa tai siihen yhteydessä olevilla aloilla.

Vaikka valuutta on tämän vuoden puolella revalvoitunut – keskuspankin vastatoimista huolimatta – on se yhä sekä nimellisesti että reaalisesti merkittävästi alemmalla tasolla kuin viime vuoden alussa. Realin arvoa on viime kuukausina vahvistanut etenkin FEDin koronnostojen lykkäytyminen. Toteutuessaan koronnostot houkuttelisivat pääomia

Brasiliasta USA:han. Tämän yhteyden kautta Iso-Britannian brexit-äänestystulos heijastuu Brasiliaan saakka, sillä brexitin lisäämän epävarmuuden vuoksi FEDin koronnostojen odotetaan nyt siirtyvän pitkälle ensi vuoden puolelle.

Brasilian tuotanto perustuu raaka-aineisiin ja maatalouteen. Jonkin verran menestystä on ollut myös metalli- ja teknologiateollisuudessa, mutta vienti on keskittynyt suhteellisen suppeaan yritysjoukkoon. Tärkeimpiin vientiyrityksiin kuuluu Embraer, joka on yksi maailman suurimpia lentokonevalmistajia.

Brasilian taloutta vaivaa monien rakenteellisten ongelmien ja heikon tuottavuuden lisäksi heikkenevä ikärakenne. Syntyvyys on alentunut jo vähäisemmäksi kuin Suomessa. Vaikka vanhushuoltosuhte on vain kolmanneksen Suomen tasosta, on tilanne muuttumassa. Lisäksi antelias eläkejärjestelmä on kestämaton ja vaatisi pikaista uudistamista. YK:n inhimillisen kehityksen indeksissä Brasilia on sijalla 75 (Suomi sijalla 24; Brasilian edellä tulevat esimerkiksi Iran ja Turkki).

Brasilia on suuri maa, eivätkä olympialaiset yksin heiluta sen kansantaloutta. Ongelmien taustalla on suurempia ilmiöitä. Konkreettisimmin kisat ovat rasittaneet niitä isännöivää Rio de Janeiron osavaltiota, jonka talous juuri pelastettiin vararikolta valtion varoin. Onnistuessaan olympialaiset voisivat kuitenkin luoda Brasiliaan positiivista virettä ja nostaa luottamusta tulevaan.

Avainsanat

talouskasvu, öljy, Brasilia